herpy

GEKONY

Big-scaled dwarf gecko

Sphaerodactylus macrolepis

Jeden z najmniejszych gekonów świata: dzienny gekon karłowaty żyjący w ściółce na wyspach na wschód od Portoryko. Dorosłe osobniki mierzą zaledwie 17-28 mm od pyska do kloaki i nie znoszą ani suszy, ani upału. *Sphaerodactylus macrolepis* wymaga terrarium z grubą, wilgotną warstwą liści i stałych dostaw żywego mikropokarmu, dlatego jest to gatunek dla doświadczonego hodowcy.

Rodzina: Sphaerodactylidae Dawna nazwa: *Sphaerodactylus imbricatus; Sphaerodactylus danforthi*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**17-28 mm** długość od pyska do kloaki
Waga	**0,3 g**
Długość życia	**3-5 lat**
Aktywność	**Za dnia i o zmierzchu**
Tryb życia	**Naziemny**
Środowisko	**Suchy las i las deszczowy**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**30 × 30 × 30 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**24-27 °C**
Temperatura w nocy	**21-24 °C**
Wilgotność	**60-80%**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**1 jaj**
Inkubacja	**80-90 dni** przy 26-28 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Sphaerodactylus macrolepis to gekon karłowaty z rodziny Sphaerodactylidae. Dorosłe osobniki mierzą 17-28 mm od pyska do kloaki, średnio około 24 mm, i ważą zaledwie około 0,3 g. Osobniki z Portoryko są większe od osobników z Wysp Dziewiczych. Oczy są okrągłe i pozbawione powiek, a łuski grzbietowe zachodzą na siebie dachówkowato. Nazwa pochodzi od greckich słów makros, duży, i lepis, łuska, i nawiązuje do stosunkowo dużych łusek.

Samiec i samica wyglądają bardzo różnie. Samiec ma ubarwioną głowę, od niebieskawej po brązowopomarańczową, i bardziej jednolity wzór na ciele. Samica ma przerywany wzór na głowie i zwykle wyraźną plamę na barkach z jasnymi oczkami. Dzięki temu płcie łatwo rozróżnić, a samce dorastają do nieco większych rozmiarów niż samice.

S. macrolepis został opisany w 1859 roku przez Alberta Günthera na podstawie okazów z St. Croix. Przez długi czas uważano go za gatunek z kilkoma podgatunkami. *Sphaerodactylus parvus* wyodrębniono jako osobny gatunek w 2001 roku, a w 2019 roku większość pozostałych podgatunków przeniesiono do *Sphaerodactylus grandisquamis*. Gatunek jest w swoim zasięgu bardzo liczny: na Wyspach Dziewiczych żyje około 52 800 osobników na hektar, co stanowi najwyższe znane zagęszczenie wśród lądowych kręgowców.

Gatunek rzadko spotyka się w niewoli. Poniższe wskazówki opierają się na biologii gatunku w naturze oraz na blisko spokrewnionych gekonach karłowatych z Portoryko, które dawniej zaliczano do tego samego gatunku, i stanowią punkt wyjścia, a nie gotowy przepis. Długość życia nie jest znana; 3-5 lat to szacunek.

Występowanie i środowisko

Sphaerodactylus macrolepis występuje naturalnie na wyspach ławicy portorykańskiej na Karaibach. Miejscem typowym jest St. Croix na Wyspach Dziewiczych Stanów Zjednoczonych. Gatunek występuje ponadto na St. Thomas i St. John, na Brytyjskich Wyspach Dziewiczych (m.in. Tortola, Virgin Gorda, Jost Van Dyke, Guana, Great Camanoe i Anegada), na Culebrze i Vieques oraz na kilku mniejszych wysepkach wokół Portoryko. Odnotowano go także na Anguilli.

Na samym Portoryko podawany jest tylko z nielicznych miejsc przybrzeżnych, natomiast duże populacje żyją na Culebrze i Wyspach Dziewiczych. Granice względem spokrewnionych gatunków zmieniano kilkakrotnie, dlatego starsze stwierdzenia z Portoryko mogą dotyczyć *Sphaerodactylus grandisquamis*.

> **Naturalny zasięg:** Portoryko, Wyspy Dziewicze Stanów Zjednoczonych, Brytyjskie Wyspy Dziewicze i Anguilla.

ŚRODOWISKO

Sphaerodactylus macrolepis żyje na ziemi w ściółce przybrzeżnych zarośli i lasów, np. pod skupiskami *Coccoloba uvifera* wzdłuż plaż. Spotyka się go także w gęstej trawie i w ściółce na dnie lasu deszczowego. W ciągu dnia przebywa głównie głęboko w liściach, gdzie jest najchłodniej i najwilgotniej. Warstwa ściółki ma tu grubość 5-15 cm.

W środku dnia przy ziemi robi się cieplej, niż zwierzę by sobie życzyło. Preferowana temperatura wynosi około 25 °C u samców i 26 °C u samic, a nawet najgłębsza ściółka jest między godziną 12 a 17.30 cieplejsza. Między godziną 23 a 8 wszystkie mikrosiedliska mieszczą się w preferowanym zakresie. Wilgotność względna pod liśćmi jest niemal stała i wynosi około 98 %, na powierzchni ściółki średnio 78 %, a na odsłoniętym piasku bardzo się waha. Na otwartej przestrzeni gekony widuje się niemal wyłącznie w cieniu, przy pochmurnej pogodzie lub wcześnie rano, zanim dotrze tam słońce.

Ciało jest tak małe, że zwierzę bardzo szybko wysycha, a utrata wody rośnie wraz z temperaturą. Wyjaśnia to, dlaczego gatunek trzyma się miejsc wilgotnych i zacienionych.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Para potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 30 × 30 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość). W jednym terrarium może przebywać tylko jedna para, ponieważ zarówno samce, jak i samice są agresywne wobec innych dorosłych. Powierzchnia dna jest ważniejsza niż wysokość, bo gekon żyje na ziemi. Terrarium musi być całkowicie szczelne zarówno u dołu, jak i w pokrywie, tak aby ani gekon, ani drobne owady karmowe nie mogły uciec.

Najważniejsze jest podłoże. Ułóż 5-10 cm warstwę wilgotnego włókna kokosowego lub nienawożonej ziemi, najlepiej z niewielką domieszką piasku, i przykryj ją warstwą suszonych liści dębu, buka lub migdałecznika. Zwierzę może się tu chować w wilgoci i chłodzie, tak jak w naturze. Dodaj korę korkową, płaskie kamienie i małe pnącza, takie jak epipremnum lub figowiec pnący, aby zapewnić wiele kryjówek i zróżnicowany mikroklimat. Podłoże bioaktywne ze skoczogonkami i małymi równonogami utrzymuje czystość i daje gekonowi coś do jedzenia.

Wentylacja powinna być ograniczona, ale wystarczająca. Całkowicie siatkowa pokrywa zbyt szybko wysusza terrarium, a całkowicie zamknięta sprzyja pleśni. Dobrym kompromisem jest mniejsze pole siatki w pokrywie, ewentualnie częściowo przykryte. Młode są szczególnie wrażliwe na suszę i powinny mieć osobny mały pojemnik z wilgotnym podłożem.

Czytaj więcej: Budowa terrarium i podłoże bioaktywne

TEMPERATURA

Sphaerodactylus macrolepis preferuje około 25 °C. Utrzymuj 24-27 °C w dzień i 21-24 °C w nocy, tak aby temperatura nocą lekko spadała, jak w naturze. Temperatura nie może przez dłuższy czas przekraczać 28 °C i nie powinno być żadnego miejsca wygrzewania. Utrata wody rośnie wraz z temperaturą, a zwierzę musi zawsze mieć możliwość ucieczki od ciepła. Dlatego ustaw terrarium tam, gdzie nigdy nie dociera słońce, i mierz temperaturę termometrem cyfrowym głęboko w podłożu, a nie tylko w powietrzu.

W większości mieszkań ogrzewanie latem jest zbędne. Zimą może wystarczyć słaba mata grzewcza na bocznej ściance, sterowana termostatem. Nigdy nie ogrzewaj całego dna, bo wysycha wtedy wilgotna warstwa, w której zwierzę się chowa. Zwierzęta przesiadujące na wierzchu w najgorętszych godzinach dnia sygnalizują, że jest zbyt sucho lub zbyt ciepło.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 60-80 %, a w głębi ściółki podłoże musi być stale wilgotne, aby w terrarium było miejsce, w którym wilgotność zbliża się do 100 %, jak pod liśćmi w naturze. Zraszaj lekko codziennie lub co drugi dzień, najlepiej wieczorem albo rano, tak aby liście i kora pokryły się kropelkami, a wilgoć utrzymywała się w ściółce. Nigdy nie pozostawiaj mokrego podłoża bez wymiany powietrza, bo pojawi się pleśń.

Gekon pije krople z liści i dekoracji i nie potrzebuje miski z wodą. Głęboka miska to dla tak małego zwierzęcia pułapka, w której może się utopić; jeśli chcesz zapewnić źródło wody, użyj bardzo płytkiej miseczki wypełnionej drobnymi kamykami. Higrometr umieszczony w ściółce pokaże, czy wilgotność się utrzymuje.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek uważa się za dzienny, ale trzyma się cienia i ściółki, a widać go głównie wcześnie rano i późnym popołudniem. Stosuj słabe, niegrzejące oświetlenie, np. LED lub świetlówkę, włączone przez około 12 godzin latem i 10-11 godzin zimą. Unikaj żarówek punktowych, bo grzeją i wysuszają terrarium. Noc musi być ciemna.

Gatunek nie ma znanego zapotrzebowania na UVB i przebywa głównie w cieniu. Bardzo słaba świetlówka UVB nad jednym końcem terrarium jest opcjonalna. W takim przypadku zapewnij dużo cienia i kryjówek, aby zwierzę mogło unikać światła.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

W naturze gekon żywi się głównie drobnymi stawonogami, takimi jak skoczogonki, a zjada też muszki owocowe, zarówno larwy, jak i dorosłe. Odpowiada to jego rozmiarom: owad karmowy musi być mniejszy niż głowa zwierzęcia. Dla dorosłych nadają się skoczogonki, małe muszki owocowe (*Drosophila melanogaster*), małe równonogi i świeżo wyklute świerszcze, dla młodych przede wszystkim skoczogonki i najmniejsze muszki owocowe.

Tak małe zwierzę nie ma dużych rezerw, więc podawaj pokarm codziennie lub co drugi dzień i dbaj, aby w podłożu stale były skoczogonki. Podłoże bioaktywne z populacją skoczogonków w dużej mierze rozwiązuje to zadanie. Lekko opylaj muszki wapnem z witaminą D3, a preparatów witaminowych używaj z umiarem. Obserwuj zwierzę: pełny, zaokrąglony ogon i aktywne zachowanie świadczą o tym, że je wystarczająco.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekon jest szybki, płochliwy i bardzo mały i nie należy go brać do ręki. Potrafi uciec nawet przez niewielkie szczeliny, a nawet lekki dotyk może mu zaszkodzić. Trzymaj terrarium zamknięte i szczelne i spokojnie wykonuj prace w podłożu. Zwierzę spędza dużo czasu ukryte w ściółce, więc trudno je dostrzec, ale to normalne.

W naturze broni się przed mrówkami ognistymi, wijąc się i uderzając nogami i ogonem, a w mgnieniu oka potrafi zniknąć w liściach. Zarówno samce, jak i samice są agresywne wobec innych dorosłych, dlatego trzymaj jedną parę lub jedno zwierzę na terrarium i nigdy nie łącz dwóch samców. Zwracaj uwagę na zwierzęta, które ciągle się ukrywają lub przestają jeść, bo może to być oznaka stresu.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płcie łatwo rozpoznać po ubarwieniu. Samiec ma ubarwioną głowę, od niebieskawej po brązowopomarańczową, i brak wyraźnego rysunku na gardle. Samica ma pręgowany lub przerywany wzór na głowie i wyraźną plamę na barkach z jasnymi oczkami. Samce dorastają do nieco większych rozmiarów niż samice. Wiek osiągania dojrzałości płciowej nie jest znany, więc przed połączeniem zwierząt w celach rozrodczych poczekaj, aż będą w pełni wyrośnięte.

GODY I KOPULACJA

Gatunek jest rzadki w hobby i nie jest znany żaden sezonowy rytm ani okres zimowania w rozrodzie. U spokrewnionych gatunków z Portoryko rozmnażanie przebiega łatwo: dobrze odżywiona para w terrarium z wieloma kryjówkami rozmnaża się bez szczególnej pomocy, a zimą jedynie nieco skraca się czas oświetlenia. Pilnuj, aby samica nie była przeganiana.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa tylko jedno jajo naraz, ale powtarza to kilka razy w roku, co jest typowe dla rodzaju. Jajo jest małe, białe i ma twardą skorupkę. U spokrewnionych gatunków z Portoryko dobrze odżywiona samica składa jajo co 20-30 dni. Chętnie składają jaja w pustych łodygach roślin, np. suszonych łodygach rdestowca ostrokończystego, dlatego warto kilka takich ustawić. Sprawdzaj też ściółkę oraz miejsca pod korą i kamieniami.

U spokrewnionych gatunków dorosłe nie polują na młode, więc jaja mogą zostać w terrarium. Przenoś je tylko wtedy, gdy to konieczne.

INKUBACJA

Młode wykluwają się prawdopodobnie po 80-90 dniach w temperaturze 26-28 °C; dane te zapożyczono od *Sphaerodactylus elegans* i *Sphaerodactylus torrei*. Jeśli jajo trzeba przenieść, utrzymuj je w tej samej pozycji i umieść w małym pojemniku z wilgotnym wermikulitem lub włóknem kokosowym. Powietrze w pojemniku powinno być wilgotne, aby jajo nie wyschło. Świeżo wyklute młode są szczególnie narażone na wysychanie, a w naturze uważa się, że pomaga, gdy wyklucie przypada na chłodniejszy i wilgotniejszy okres.

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode są niezwykle małe i łatwo wysychają. Umieść je w małym, szczelnym pojemniku o pojemności około 1 litra z wilgotnym podłożem z włókna kokosowego lub torfowca i liśćmi, i zraszaj codziennie. Pierwszym pokarmem są skoczogonki i najmniejsze muszki owocowe, które muszą być dostępne przez cały czas. Trzymaj młode oddzielnie od dorosłych. U spokrewnionych gatunków młode można odchowywać w małych grupach, ale rozdziel zwierzęta, jeśli pojawią się niepokoje.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika z niewłaściwych warunków, a typowe błędy to:

- Zbyt suche terrarium. Ciało jest tak małe, że zwierzę szybko wysycha. Ospałość, zapadnięte oczy i pomarszczona skóra to oznaki odwodnienia.
- Zbyt wysoka temperatura. Utrata wody rośnie wraz z temperaturą, a ciepło powyżej 27-28 °C jest ryzykowne. Nigdy nie stawiaj terrarium w słońcu.
- Słaba wentylacja i zastałe, mokre podłoże, które powodują pleśń i problemy skórne.
- Niewłaściwy pokarm: zbyt duże owady karmowe lub tylko jeden rodzaj. Podawaj urozmaicony drobny pokarm.
- Osłabione zwierzęta po długim transporcie. Nowo zakupione zwierzęta mogą być odwodnione i muszą od razu trafić do wilgotnego terrarium.

Zwierzę jest zbyt małe, by leczyć je samodzielnie. Skontaktuj się z lekarzem weterynarii z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon chudnie, przez cały dzień siedzi ospale na wierzchu lub nie je.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.